

Mladi smo v letu 2013 slišali mnogo obljub, sedaj pa je čas, da vlada in ministrstva preidejo od besed k dejanjem.

Nevzdržno stanje, v katerem smo se znašle današnje generacije mladih, je poglavitni razlog, da je politika v lanskem letu mladim namenila več pozornosti in nas uvrstila na svoj dnevni red. Predstavniki mladih, mladinskih organizacij in organizacij za mlade smo na tovrstne probleme opozarjali že dlje časa, v lanskem letu pa smo uspeli doseči sodelovanje in pripravo ter sprejetje nekaterih pomembnih dokumentov, ki naj bi položaj mladih naslavljal in izboljšale tudi v prihodnosti. Vendar pa do ključnih sprememb še vedno ni prišlo.

Ker se mladi ne želimo zadovoljiti samo z lepimi obljubami, temveč pričakujemo realne spremembe, pozivamo predsednico vlade, da izpolni svojo napoved in v najkrajšem možnem času kadrovsko in politično opolnomoči organ (Urad RS za mladino), ki je zadolžen za mladino, tako, da ga strukturno prestavi pod Kabinet predsednice Vlade RS. Trenutno Urad RS za mladino ne dosega svojega poslanstva in v medresoskem usklajevanju ne more implementirati danih obljub. **Predsednico vlade tako pozivamo, da čim prej, zaradi nujnosti takojšnjega delovanja pa vsaj do konca januarja 2014, imenuje državnega sekretarja za mladino** v Kabinetu predsednice vlade, kar je sama že obljubila in napovedala tudi v javnosti. Porast brezposelnosti mladih jasno kaže, da se mudi in da je vsak dan dragocen. S čim prejšnjim imenovanjem državnega sekretarja, ki mora takoj začeti usklajevati ključne ukrepe za izboljšanje stanja mladih, ne moremo čakati do podpisa koalicijske pogodbe. Potrebujemo konkretna dejanja, ne le besed!

Nahajamo se namreč v obdobju, ko lovimo zadnji vlak za ustvarjanje boljših pogojev za mlade. V pripravi so namreč strateški dokumenti: Operativni program, ki določa smernice in prioritete za naslednjo finančno perspektivo EU (2014-2020), prav tako pa bi morali že imeti pripravljen izvedbeni načrt Resolucije o nacionalnem programu za mladino, ki je bila sprejeta že oktobra 2013.

V kolikor ne bo prave politične volje za reševanje problematik mladih, bodo tovrstni dokumenti ostali le lepa črka na papirju.

Prav tako ne moremo mimo dejstva, da se stopnja brezposelnosti med mladimi še vedno povečuje. Tovrstno vprašanje naj bi naslavljal Program Jamstvo za mlade, ki sicer predstavlja pomemben dosežek z veliko potenciala, a se vseeno problema ne loteva celostno in strateško.

Zato želimo opozoriti na pomanjkljivosti dokumenta in pričakujemo, da bodo pristojna ministrstva in vlada, v sodelovanju z mladimi, naredila ključni korak k izboljšanju položaja mladih ter prešla od besed k dejanjem.

V nadaljevanju predstavljamo 12 razlogov s katerimi utemeljujemo zakaj Program Jamstvo za mlade enostavno ne zadošča za reševanje brezposelnosti mladih.

12 razlogov, zakaj program Jamstvo za mlade ne bo rešil problema brezposelnosti mladih in zakaj mladi z njim nismo zadovoljni

Program Jamstvo za mlade bi morala vlada Evropski komisiji posredovati do 31. decembra 2013, kar je tudi botrovalo kratkemu obdobju javne razprave in še krajšemu času za medresorsko usklajevanje. Skoraj mesec dni po zaključku javne razprave ugotavljamo, da ta ni vplivala na Program, ki obenem še vedno ni bil sprejet na Vladi Republike Slovenije ali posredovan v Bruselj. Sprašujemo se, zakaj Vlada RS še ni potrdila Programa, kakšne bodo posledice zamud pri sprejemanju in kdaj bo sledilo oblikovanje konkretnih ukrepov, ki so predvideni v Programu Jamstvu za mlade in kdaj bo država pričela z izvajanjem programa.

Ob pričetku javne razprave smo predstavniki mladinskega sektorja jasno povedali, da Programa Jamstvo za mlade ne moremo popolnoma podpreti. Izpostavili smo problem medsektorske neuskklajenosti in se zavezali, da bomo tudi tekom javne razprave prispevali konkretne predloge sprememb in dopolnil, kar smo tudi storili.

Po zaključku javne razprave se je izkazalo, da Program Jamstvo za mlade nima enovite podpore znotraj Vlade RS. Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti ni upoštevalo skoraj nobenega predloga, ki so ga prejeli v javni razpravi. Program Jamstvo za mlade pa še vedno ni sprejet. To kaže, da smo mladi prioriteta samo na papirju in v besedah.

V nadaljevanju predstavljamo 12 konkretnih razlogov, zakaj Program Jamstvo za mlade ne bo rešil problema brezposelnosti mladih in zakaj mladi z njim nismo zadovoljni:

1. Ker dokument nima zadostne podpore vseh ministrstev.

Na več točkah je očitno, da dokument ni medsektorsko usklajen in da posamezna ministrstva niso korektno in strokovno pristopila k pripravi dokumenta. To kaže, da mladi nismo prioriteta te vlade.

2. Ker program, ki naj bi reševal brezposelnost mladih, ne govori o ustvarjanju delovnih mest in ker ministrstvo, pristojno za ustvarjanje delovnih mest, pri pripravi dokumenta ni aktivno sodelovalo.

Dejstvo je, da ukrepi subvencioniranja ali povečanja kompetenčne opremljenosti mladih ne bodo dosegli želenega učinka, dokler bo celotno gospodarstvo v recesiji, delovna aktivnost pa v upadu. Sestavni del dokumenta Jamstvo za mlade bi tako moral biti nabor ukrepov Ministrstva za gospodarski razvoj in tehnologijo, ki bi se skoncentrirali izključno na kreiranje novih, kvalitetnih zaposlitev. Takih ukrepov v dokumentu ni, prav tako ni opaziti večjega prispevka omenjenega ministrstva.

Prav je, da Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti ureja ustrezen prehod mladih na trg dela, vendar je v času, ko je prijavljenih prostih delovnih mest na ZRSZ 800, prijavljenih

iskalcev zaposlitve paskoraj 130.000¹, jasno, da lahko za zaposlovanje mladih največ naredimo z investicijami v nova delovna mesta.

3. Ker gre pri Jamstvu za mlade za nabor ukrepov in ne strategijo zaposlovanja mladih

Program 38-ih ukrepov, ki jih je ob domnevnem sodelovanju več ministrstev pripravilo Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, parcialno rešuje posamezne probleme mladih brezposelnih. Dokument je površno, mestoma nestrokovno pripravljen, večinoma sestavljen iz opisov že obstoječih ukrepov po posameznih ministrstvih, namesto da bi končno imeli pred sabo strategijo, ki bi jo vodila vizija razvoja slovenske družbe in države. Mladi bi taki strategiji z veseljem sledili, če bi v njej videli perspektivo osebnega in družbenega razvoja.

4. Ker gre v velikem številu primerov za opisovanje in naštevanje ukrepov, ki se že izvajajo ali pa z Jamstvom za mlade in zaposlovanjem mladih nimajo nikakršne zveze.

Karierno svetovanje na ZRSZ, napovedovanje bodočih potreb na trgu dela, praktično usposabljanje pri delodajalcu v času izobraževanja in vajeništvo, projektno učenje za mlajše odrasle – PUM, kadrovske štipendije, deficitarne štipendije, štipendije Ad Futura, Erasmus+, Zakon o študentskem delu, EURES, podjetno v svet podjetništva in spodbujanje samozaposlovanja, Nacionalne poklicne kvalifikacije, oprostitev plačila prispevkov delodajalca, spodbujanje zaposlovanja mladih raziskovalcev v gospodarstvu in program za zagon inovativnih podjetij so ukrepi, za katere je bilo že pred pripravo programa Jamstvo za mlade predvideno financiranje ali izvajanje.

5. Ker ministrstva ne sodelujejo med sabo; različni nosilci raje izvajajo podobne, a ločene ukrepe.

Ukrepi v dokumentu se podvajajo; na primer ukrepa številka 4 in 5: Praktično usposabljanje pri delodajalcu v času izobraževanja in vajeništvo (MIZŠ) ter Poklicno in strokovno izobraževanje (MGRT). Prav tako ni videti bistvenih razlik med Delovnim preizkusom in Usposabljanjem mladih na delovnem mestu, čeprav gre pri obeh za ukrepa, pri katerih je nosilec MDDSZEM. Tu gre za očitno neracionalnost porabe proračunskih sredstev, saj se ukrepi z istim ciljem financirajo preko dveh kanalov.

6. Ker se s programom sistemsko ne rešuje problema slabe povezanosti med izobraževanjem in trgom dela.

Program namreč le podaljšuje trajanje in zvišuje finančne vložke za ukrepe, ki se že izvajajo na področju praktičnega izobraževanja v poklicnih ali višješolskih programih. Program ne naslavlja problema pomanjkanja delovnih izkušenj slovenskih diplomantov, ki so, ob neurejenih področjih študijskih praks in pripravništev, delovne izkušnje primorani nabirati s študentskim delom.

---

¹ točno število je 128.914, vir: spletna stran ZRSZ na dan 9. 1. 2014.

7. Ker država in mladi potrebujemo vseživljenjsko karierno orientacijo, katere delovanje mora biti zagotovljeno na dolgi rok, kar v programu ni zapisano.

Generacije mladih smo bile vzgojene v duhu: "diplomiraj in dobil boš zaposlitev", kjer ni bilo bistveno, za kateri poklic se izobražujemo. Generacije mladih so po končanem izobraževanju še vedno brez ideje, kaj bi počele v svojem življenju. In še vedno bodo generacije mladih dokončevale izobraževanje, ne da bi tekom šolanja pomislile, zakaj pridobivajo znanje in izobrazbo.

Karierna orientacija se mora preseliti v šole, kjer naj mlade spodbuja k razmišljanju o svoji prihodnosti. To seveda pomeni, da se učinek delovanja tovrstne karierne orientacije pozna na dolgi rok, ko ti mladi zaključijo svoje izobraževanje, kar je tudi razlog, da mora biti ukrep vseživljenjske karierne orientacije dolgoročen. V programu ukrepov pa je medtem zapisano: *»Mreža bi naj delovala tudi v novi finančni perspektivi, torej do leta 2020.«* Kar je torej morda želja in ne odločitev, prav tako pa se s programom financiranje zagotavlja samo v letu 2014 in 2015.

8. Ker se problem volonterskih pripravništev ne rešuje, požar se gasi s tem, da MDDSZEM plačuje pripravništva drugim deležnikom v javnem sektorju.

V Sloveniji očitno še nismo prišli do zavedanja, da je izkoriščanje mladih za zastoj delovno silo nesprejemljivo. Glede na to, da je javni sektor največji najemnik volonterskih pripravnikov², je stanje toliko bolj zaskrbljujoče.

Dokument Jamstvo za mlade vključuje ukrep MDDSZEM, ki zagotavlja sredstva za izvajanje plačanih pripravništev na področjih socialnega dela in vzgoje ter izobraževanja, vendar to nikakor ni sistemska rešitev. Volonterska pripravništva še vedno omogočata Zakon o delovnih razmerjih (ZDR-1) in Zakon o javnih uslužbencih (ZJU), prav tako pa neurejena ostajajo ostala pripravništva, na področjih zdravstva, pravosodja in javne uprave, kar je za nas nesprejemljivo.

9. Ker so v programu navedeni ukrepi, za katere ni jasno, kako bodo izboljšali zaposljivost ali zaposlenost mladih.

Za nekatere ukrepe v programu ni jasno, kako na naj bi izboljšali zaposlenost ali zaposljivost mladih; na primer ukrepi sistema beleženja in priznavanja neformalno pridobljenih znanj, Erasmus+ in spreminjanje ureditve študentskega dela.

Sistem beleženja in priznavanja neformalno pridobljenih znanj je ukrep, ki naj bi služil ravno izboljšanju zaposljivosti mladih, vendar, kljub večkratnemu opozarjanju, tega niso uspeli zapisati med dolgoročne cilje ukrepa. Med cilji ukrepa je med drugim navedeno spodbujanje delodajalcev k priznavanju neformalno pridobljenih znanj in izkušenj, vendar nikjer ni pojasnjeno, kako bomo ta cilj dosegli.

---

² Pripravništva so predvidena za dejavnosti, ki so pretežno v domeni javnega sektorja: vzgoja in izobraževanje, socialno delo, pravosodje, javna uprava, zdravstvo.

Erasmus+ je novi program Evropske unije za izobraževanje, usposabljanje, mladino in šport, ki zajema tudi izmenjave predvsem znotraj Evropske unije, tako znotraj izobraževanja, kot na področju neformalnega učenja. Kljub jasnemu dejstvu, da mednarodne mobilnosti dajejo mladim dodatno dimenzijo in nove izkušnje, iz opisanega ni razvidno, zakaj si program Erasmus+ zasluži mesto v programu ukrepov in kako je torej program Evropske unije povezan z slovenskimi razmerami in ciljem izboljšanja zaposljivosti in zaposlenosti mladih.

Reforma študentskega dela naj bi pripomogla k boljši zaposljivosti diplomantov, ukrep pa je namenjen ciljni skupini mladih v izobraževanju. Iz opisa ukrepa ni razvidno, kako bo vključevanje dijakov in študentov, ki opravljajo občasna in začasna dela, v sistem socialne varnosti izboljšalo njihov položaj na trgu dela.

10. Ker v Programu ni vizije spodbujanja kadrovskega štipendiranja.

Število kadrovskega štipendistov je bilo pred osamosvojitvijo višje od 40.000, številka pa se je v devetdesetih letih 20. stoletja znižala pod 10.000. Kadrovskega štipendiranja bi lahko bilo za podjetja odličen način za iskanje primernih bodočih kadrov, vendar v zadnjih letih beležimo stalen upad števila podeljenih kadrovskega štipendij; v letu 2012 je bilo tako podeljenih le dobrih 4.000³. Namesto da bi ukrep zajemal načrt, kako povečati število podeljenih kadrovskega štipendij, dokument Jamstvo za mlade vključuje le opis programa, kakršnega v Sloveniji poznamo še iz časov Jugoslavije.

11. Ker s podjetništvom očitno še vedno ne mislimo resno.

Za spodbujanje podjetnosti in podjetništva med mladimi je pripravljenih 7 ukrepov, za katere je v dveh letih namenjenih 14,95 milijonov EUR, pri čemer pa se mladi, starejši od 18 let in vključeni v formalno izobraževanje, še vedno ne morejo obenem izobraževati in razvijati lastnega podjetja brez kazni v obliki odpovedi socialnim pravicam. Naj omenimo, da imajo možnost odpiranja s.p. še vedno upokojnenci, ki so ob tem upravičeni tudi do sicer zaslužene pokojnine.

Zavedamo pa se, da smo v Sloveniji v zadnjih letih priča t.i. 'prisilni sp-izaciji', kar je gotovo izjemno škodljiv trend. Ker je bilo v zadnjih letih najemanje samostojnega podjetnika za podjetja cenejše kot zaposlitev, obenem pa so bili za odprtje lastnega s.p.-ja delavci nagrajeni tudi s subvencijo, je prihajalo do izkoriščanja takih delavcev, katerim niso bile zagotovljene enake pravice, kot redno zaposlenim. Tovrstnemu izkoriščanju vsekakor nasprotujemo in se zavzemamo za odpiranje podjetij z visoko dodano vrednostjo in kvalitetnimi zaposlitvami.

12. Ker kaže, da dokumenta ni prebral nihče od tistih, ki so za njegovo pripravo in sprejem odgovorni.

Kako si lahko sicer razložimo spodnje citate v dokumentu, ki je bil poslan v javno razpravo:

---

³ Vir: Podatkovne baze Statističnega urada Slovenije.

"V okviru ukrepa sofinanciramo stroškov delodajalcem pri praktičnem izobraževanju kadrov na področju srednjega poklicnega in strokovnega izobraževanja ter spodbujati podjetja."

"Namen ukrepa je spodbujati delodajalce k zaposlovanju za nedoločen čas in izboljšati zaposlitvene možnosti mladih, ki so posledica pomanjkanja delovnih izkušenj."

"MDDSZ predvideva v okviru nove finančne perspektive sofinanciranje 10 pilotnih projektov na temo razvoja novih možnosti zaposlovanja in samozaposlovanja mladih, kot odgovor na družbene izzive kot so npr. ... "

Tovrstne nesmiselnosti dodatno potrjujejo nestrokovnost nekaterih pripravljalcev.

Velja izpostaviti, da smo se z MDDSZEM o vsebini in ukrepih Programa Jamstvo za mlade usklajevali več mesecev, pri čemer smo bili primorani čakati tudi na prvi osnutek Programa Jamstvo za mlade, saj se vlada ni držala lastne časovnice. Škoda je, da pri tako pomembnem dokumentu vladi ni uspelo spremeniti ustaljenih praks oblikovanja politik, ki temeljijo na principih sektorske ozkoglednosti. To, da so bila nekatera ministrstva pri pripravi dokumenta bistveno bolj angažirana kot druga in da dokument sedaj imamo, pa je le slaba tolažba za mlade in verjetno še slabša popotnica za izvajanje Programa Jamstvo za mlade.

Tea Jarc
predsednica MSS

Uroš Skrinar
direktor Mladinske Mreže Mama

Sanja Leban Trojar
predsednica Sindikata Mladi+

Mitja Urbanc
predsednik ŠOS

Žiga Vavpotič
strokovni direktor Zavoda Ypsilon

V vednost:

- predsednica vlade mag. Alenka Bratušek
- ministrica za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti dr. Anja Kopač Mrak